

حواء دختر یزید بن سنان انصاری

زنی که در روزهای اول اسلام را پذیرفت و همه فشارها را قبول کرد

الحاج عبدالکریم غریق - هالند

حواء دختر یزید بن سنان بن کُرز بن زَعُوراً بن عبدالاشهل انصاری بوده، و ذکر او را ابو عمر آورده است. (مصعب بن عبدالله بن مصعب بن ثابت بن عبدالله بن زبیر متوفی سال 236 هجری قمری مورخ و نسب شناس برجسته عرب و معروف به) مصعب زبیری می گوید: حواء موصوفه مسلمان شد، و اسلام خود را از قیس بن خطیم¹ شوهرش که از جمله شعرای مشهور عرب در آن عصر بود، پوشیده می داشت، و زمانی که قیس به مکه آمد، و در جستجوی هم پیمانانی از قریش بود، پیامبر اسلام(ص) او را به پذیرفتن دین اسلام دعوت نمودند، او برای شان گفت: منتظر باشید، تا به مدینه برود، اما پیامبر اسلام(ص) برایش گفتند: از آزار و اذیت همسرش حواء دختر یزید دست بردار، و او را به نیکوئی با او سفارش نمودند، و برایش فرمودند، که او مسلمان شده است. قیس سفارش رسول اکرم(ص) را قبول کرد، و وصیت رسول خدا(ص) را بجا نمود. زمانی که این مطلب به رسول الله(ص) رسید، فرمودند: (وَفِي الْأَدْيَعِجِ) ترجمه: چشم او روشن و گشاده باد. اما بعضی از علماء این گزارش مصعب را انکار نموده، و می گویند: شوهر حواء قیس بن شماس بوده است، و قیس بن خطیم قبل از هجرت رسول الله(ص) به قتل رسیده است، اما ابو عمر می گوید: همان قول مصعب بن زبیر درست تر است، زیرا قیس بن شماس از قیس بن خطیم مسن تر بوده، و نامبرده اسلام را درک نکرده است، و آن که اسلام را درک نموده، فرزندش ثابت بن قیس بن شماس بوده است، و قول مصعب را (عبدالله بن مبارک بن مغیره مکنی به ابو عبدالرحمن) عدوی و ابن اسحاق نیز همراهی نموده، می گویند: حواء دختر یزید بن سنان بن کُرز بن زعورا بن عبدالاشهل همسر قیس بن خطیم بوده، و از ایشان ثابت بن قیس بن خطیم متولد گردیده است.

¹ -- قیس بن خطیم اوسی: قیس بن خطیم(ثابت) بن عدی بن عمرو بن سواد بن ظفر اوسی مکنی به ابو یزید که مادرش قریبه دختر قیس بن قریم بن امیه بن سنان بود، مردی شاعر و یکی از بزرگان زمان جاهلیت می باشد. قیس هنوز طفلی بیش نبود، که پدرش توسط مردی از بنی حارثه مربوط به قبیله خزرج بقتل رسید، و جدش نیز قبلاً توسط آن قبیله به قتل رسیده بود، و بعد از آن بود، که جنگ و درگیری بیشتر در بین دو قبیله اوس و خزرج اوج گرفت، و هنگامی شهرت قیس آغاز گشت، که به جهت خون خواهی قاتل پدر و جد خویش را بکشت، و در این باره شعر گفت، وی اسلام را درک کرد، اما در قبول آن تعلل ورزید، و قبل از آنکه آن را بپذیرد، در سال دوم هجری مطابق به سال 620 میلادی به قتل رسید. او درباره واقعه بعثت که قبل از هجرت رسول الله(ص) و بین قبائل اوس و خزرج رخ داده بود، اشعار زیادی سروده است. قیس بن خطیم اوسی اشعار نغز و زیبا دارد، و دیوان او به چاپ رسیده است. قیس بن خطیم مردی نهایت قشنگ و زیبا روی بود، ابروانی پیوسته، چشمانی درشت، لبانی پرآب و خوش رنگ و دندان های سفید و براق داشت، و او چنان صورتی زیبا داشت که عقل هر بیننده ای را محو نموده، و به مجرد دیدن نظر هر زنی را جلب می کرد، و به اندازه بود، که گاهی بواسطه هجوم بیش از حد زنان به طرفش روی خود را با پارچه ای می پوشانید، تا شناخته نشود.

1 - الوافی بالوفیات جلد بیست و چهارم صفحه 219 به شماره 217

2 -- ویکیبیدیا عربی(الموسوعة الحرة) تاریخ نشر 29 سپتمبر 2017 ساعت 12:12 دقیقه.

3 -- لغت نامه دهخدا جلد دوازدهم صفحه 17839 به نقل از اعلام زرکلی جلد دوم صفحه 799، الاغانی جلد دوم صفحه 154

محمد بن سلام بن عبدالله بن سالم جمحی (متوفی سال 232 هجری قمری و مشهور به ابو عبدالله بصری) صاحب کتاب طبقات الشعراء می گوید: همسر قیس بن خطیم که حواء نام داشت، مسلمان شد، و قیس بن خطیم از اسلامیتش جلوگیری می کرد، و زمانی که حواء نماز می خواند، و در سجده بود، برسرش می کوبید، و او را اذیت می کرد، و در آن هنگام هنوز پیامبر اسلام (ص) در مکه بودند، و مهاجر نشده بودند، حضرت رسول اکرم (ص) از مسلمانی حواء و اذیت او توسط شوهرش اطلاع پیدا کردند، و زمانی که قیس را در مکه ملاقات نمودند، برایش فرمودند: (إِنَّ إِمْرَأَتَكَ قَدْ أَسْلَمَتْ وَ إِنْكَ تُؤْذِيهَا، فَأَحِبُّ أَنْكَ لَا تَتَعَرَّضُ لَهَا). ترجمه: همسر تو مسلمان شده، و تو او را اذیت می کنی، دوست دارم که معترض او نشوی. و عین همین مطلب را محمد بن اسحاق در سیره النبی (ص) ذکر کرده، و از قول عاصم بن عمر بن قتاده که از آگاه ترین مردم در اخبار انصار بود، آورده است: سعد بن معاذ خالوی حواء بود، چرا که عقبه دختر معاذ خواهر سعد بوده است، حواء اسلام آورد، و در اسلام خود ثابت قدم گردید، در حالی که شوهرش قیس هنوز کافر بود، زمانی که قیس به نزد حواء آمد، و او را دید، که نماز می خواند، لباس های او را گرفت، و بر دور سرش حلقه کرد، و برایش می گفت: تو دینی را اختیار کرده ای، که نمی دانی آن چیست؟ و زنش را اذیت می کرد، تا این که خبر به رسول الله (ص) رسید، و آنحضرت (ص) قیس مذکور را ملاقات کردند، و او را در باره حواء سفارش نمودند. و این مطلب ابن اسحاق گفته مصعب را تقویت می کند، و احتمالاً در این سال بود، که قیس شوهر حواء کشته شد.

ابن اسحاق می گوید: انصار سه مرتبه در عقبه منی با پیامبر اسلام (ص) ملاقات نمودند، مرتبه اول بسیار کم بودند، که با پیامبر اسلام (ص) ملاقات نمودند، و مسلمان شدند، و اسلام خود را مخفی می داشتند، و جماعتی از بزرگان شان بطور مخفی مسلمان بودند. مرتبه دوم با پیامبر اسلام (ص) باز در همان عقبه منی بیعت کردند، که به نام بیعت عقبه اول یاد می شود، و در آن بیعت دوازده نفر مرد بودند، که پس به مدینه مراجعه کردند، و اسلام را انتشار دادند، و تعداد کثیری در مدینه مسلمان شدند. مرتبه سوم که بنام بیعت عقبه دوم یاد می شود، در آن هفتاد و دو نفر مرد و دو نفر زن بودند. حواء در بین مرتبه اول و دوم ملاقات اهالی یثرب (مدینه) با پیامبر اسلام (ص) مسلمان شد، و وصیت پیامبر اسلام (ص) به قیس در باره حواء همسرش در نزدیکی های مرتبه دوم بود، و قتل قیس در بین مرتبه دوم و سوم به وقوع پیوست.

ابن حجر عسقلانی صاحب کتاب الاصابه می گوید: ابن منده حواء موصوفه را حواء دختر زید بن سکن اشهلی همسر قیس بن خطیم و مادر بجید گفته است، که در آن تخطیط و تداخل بوجود آمده است، زیرا پدر حواء مادر ام بجید را زید ابن سکن گفته است، در صورتی که حواء همسر قیس بن خطیم، پدرش یزید بن سنان بوده است. باید تذکر داد که ابو عمر حواء موصوفه را همان حواء همسر قیس بن خطیم گفته است، و ابن منده و ابونعیم نیز

چنان که در شرح حالش آوردیم، همان گفته ابو عمر را تأیید نموده اند. اما عدوی می گوید: وی حواء دختر یزید بن سکن بن کرز بن زعورا بن عبدالاشهل و مادر ثابت بن قیس بن خطیم بوده، و او همان است، که رسول الله (ص) در باره او برای شوهرش قیس بن خطیم سفارش نموده اند. و ابو عمر از سه حواء یاد نموده است. اول- حواء مادر ام بجید انصاری. دوم- حواء دختر زید بن سکن. سوم- حواء دختر یزید بن سنان. و این منده از دو حواء نام برده است: اول- حواء دختر زید بن سکن مکنی به ام بجید انصاری. دوم- حواء دختر رافع. و ابو نعیم همگی را یک حواء گفته، و آورده است: حواء دختر زید بن سکن مادر بجید و رافع می باشد، و ما تمامی شان را شرح نمودیم، والله اعلم بالصواب.

ابن حبیب هاشمی بغدادی در کتاب المحبر آورده است: حواء دختر یزید بن سکن بن کُرَیز بن زعورا از زنان بنی عبدالأشهل و از جمله بیعت کننده گان با رسول الله (ص) می باشد، و او همسر قیس بن خطیم بود، همان که با پیامبر اسلام (ص) ملاقات نمود، و رسول الله (ص) درباره خوش رفتاری با حوا همسرش برایش سفارش نمودند. امام ابو عبدالله شمس الدین ذهبی در کتاب تجرید اسماء الصحابه می نویسد: حواء دختر یزید بن سنان انصاریه همسر قیس بن خطیم بوده، و بعضی از مورخین او را همان حواء دختر زید انصار اُشهلّی گفته اند، اما ابو عمر می گوید: آنها سه کس بوده اند.

صاحب کتاب ناسخ التواریخ می نویسد: حواء دختر یزید بن سنان از بنی زعوراء الانصاری، زوجه قیس بن خطیم شاعر بود، حواء اسلام آورد، و از شوهر خود پوشیده می داشت، این نبود، تا قیس به مدینه آمد. رسول خدا (ص) او را گفتند: از حواء کناره بجوی، که او مسلمان است، و تو کافری. قیس بر حسب فرمان حواء را از خود دور کرد، و هرگز ایمان نیاورد، لکن پسرش ثابت بن قیس مسلمانی گرفت.

منابع:

- 1 -- الاصابه صفحه 1668
- 2 -- الاستیعاب جلد چهارم صفحه 375 و 376
- 3 -- اسدالغابه جلد هفتم صفحه 75 و 76
- 4 -- حیاة الصحابیات صفحه 307 و 308
- 5 -- المحبر صفحه 416 و 417
- 6 -- تجرید اسماء الصحابه جزء دوم صفحه 261 به شماره 3151
- 7 -- ناسخ التواریخ جلد نهم صفحه 208